

LINNUHUVILISE MEELESPEA

1. Käitumine looduses

- 1.1. Looduses liikumisel lähtu igaüheõigusest. Kõikjal looduses ja kultuurmaastikul, sõltumata maa omandivormist, on lubatud liikuda jalgsi, jalgrattal, paadiga või ratsa loodust risustamata ja loodusele ning maaomanikule kahju tekitamata. [9]
- 1.2. Tähistatud eravaldustesse ja piiratud aladele võib siseneda ainult valduse omaniku selgel loal.
- 1.3. Järgi alati kõiki liikumispiiranguid, mis on kehtestatud looduskaitsealadel. Sihtkaitsevööndis on keelatud inimeste viibimine kaitsealuste liikide elupaigas ja rändlindude koondumiskohas, kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti. Loodusreservaatides on kehtestatud aastaringne liikumiskeeld. [1]
- 1.4. Kõik, mis sa töid endaga loodusesse kaasa, vii tagasi.

2. Lindude vaatlemine

- 2.1. Pea meeles, et lindude vaatlemine võib häirida lindude heaolu – tähtis on hoida nende häirimist võimalikult minimaalsena.
- 2.2. Osad linnuliigid on häirimisele iseäranis tundlikud. Tutvu linnuraamatutega ning õpi tundma liike ja nende käitumist.
- 2.3. Linnuvaatluskohti külastades liigu vaikselt ja rahulikult, räägi tasasel toonil. Vali hää, jooksmine või ragistamine häirib linde ning peletab nad eemale.
- 2.4. Pane tähele, kuidas linnuliik käitub. Ära ligine linnule, kes on silmanähtavalt erutunud (läheb lendu, häälitseb ja käitub ärevalt, teeskleb vigast). Peatu ja võimalusel eemaldu ettevaatlikult. Kui vanalinn teeskleb vigast, jälgi, et ei astuks peale võimalikule läheduses asuvale pesale.
- 2.5. Välti lindude lendu ajamist. Rändelt saabunud linnud (veelinnud, kahlajad jt) vajavad jõuvarude täiendamist.
- 2.6. Kui vaatled linde autost, siis püsi autos nii kaua kui võimalik. Linde häirib auto vähem kui inimene.
- 2.7. Hoidu lindude häirimisest pesitsusajal. Enamike lindude peamine pesitsusaeg jääb vahemikku 1. aprill kuni 31. juuli, kuid meil on ka varasemaid ja hilisemaid pesitsejaid.
- 2.8. Tutvu enne kaitsealadele ja kaitsealuste lindude pesitsuskohta minekut ala kaitse-eeskirjaga. Osade lindude pesitsusaladele on seatud pesitsusaegne liikumiskeeld. Sõltuvalt alast võib see näiteks kotkaste ja must-toonekure elupaikades olla ajavahemikul 1. veebruar kuni 31. august. [1]
- 2.9. Ära ligine lindude pesitsuskolooniatele, mänguplatsidele (nt tedred, rohu- ja mudanepid, tutkad), toitumis- ja ööbimiskohtadele. Enamasti on tegemist inimpeglilike, haruldaste ja kaitsealuste liikidega, kes jäävad inimeste lähenemisel vait või lendavad aegsasti minema.
- 2.10. Lindude peibutamine helisalvestistega on pesitsusajal keelatud, sest see mõjutab lindude käitumist ja võib häirida pesitsusedukust. [1, 17, 18]
- 2.11. Kui avastad linnu pesa, siis eemaldu sellest võimalikult kiiresti. Pikem pesa juures viibimine võib aidata kiskjatel avastada pesa või takistada vanalindudel poegi toitmast. Osad liigid on tundlikumad ja võivad munade või poegade pesa ka hüljata.
- 2.12. Keelatud on korjata linnumune. [1,6]
- 2.13. Kui avastad I või II kaitsekategooria linnuliigi uue leiukohta, siis tuleb leiuandmed edastada nädala jooksul Keskkonnaameti vastava regiooni e-posti aadressile. I kaitsekategooria linnuliigi asukoha avaldamine massiteabevahendites (nt Facebook) on keelatud. [15]
- 2.14. Teiste inimestega suheldes ole viisakas. Sinu suhtlemine ja käitumine esindab ka kõiki teisi linnuvaatlejaid ja kujundab linnuvaatlejate maine.
- 2.15. Austa kaasvaatlejate huvisid, õigusi ja oskusi. Ole abivalmis algajate linnuvaatlejate suhtes.
- 2.16. Kui sa märkad linnuvaatleja või kellegi teise ebaetilist käitumist looduses, hinda olukorda ja vajadusel sekku. Sekkudes teavita isikut kohatust käitumisest ja palu tegevus lõpetada. Kui märkad õigusrikkumist, teavita sellest Keskkonnainspektsiooni telefoninumbri 1313.
- 2.17. Lindude otsene häirimine on põhjendatud vaid ametliku seire- ja teadustöö tegemisel Keskkonnaameti loal (nt helisalvestistega peibutamine, pesitsuskolooniate külastamine pesitsusedukuse hindamiseks jms).
- 2.18. Kui leiad rõngastatud linnu või linnurõnga, teavita sellest aadressil matsalu@envir.ee. Märgi võimalikult täpselt üles rõngal olevad andmed, linnuliik, leiukoht ja –aeg. Täpsem info: <http://www.keskkonnaagentuur.ee/et/eesmargid-tegevused/lindude-rongastusinfo-ja-vaatlused>
- 2.19. Ära jäta oma vaatlusi enda teada, vaid märgi need kindlasti üles ka linnuvaatluste andmebaasi (<https://elurikkus.ut.ee>) või anna neist teada feno@eoy.ee. Juhuvaatlustel on suur väärtus, et analüüsida ja mõista lindude leviku ja arvukuse muutusi.

3. Lindude pildistamine

- 3.1. Pildistatava linnu heaolu on tähtsam kui mistahes hea ja unikaalne foto. Loobu pildistamisest ja/või filmimisest, kui see kahjustab mingil viisil linnu heaolu. [17, 19]
- 3.2. Tutvu linnuraamatutega ning õpi tundma liike ja nende käitumist. Mida haruldasem on lind, seda põhjalikumalt peavad olema sinu teadmised, hoolivus ja austus selleks, et teda pildistada või filmida. I kaitsekategooria liikide puhul tuleb taotleda Keskkonnaameti luba pesitsuspaikade filmimiseks ja pildistamiseks. [15, 17, 18, 19, 20]
- 3.3. Kasuta lindude pildistamiseks võimalusel varjet. Ära sisene ega lahku varjest, kui linnud on varje läheduses. Kui linnud varjet võõrastavad ja/või ei naase tagasi sinna, kus nad tavapäraselt toimetasid, eemalda viivitamatult varje. Pigem alusta pildistamist kaugelt ja varjet vaikselt lähemale paigutades, nõnda harjuvad linnud varjega paremini. Varjendi omaksvõtmiseks lindude poolt kulub tavaliselt umbes üks nädal. [17, 18]
- 3.4. Väldi välgu ja kunstliku valguse kasutamist lindude pildistamisel ja filmimisel hämaras, öösel ja pesade juuresolekul, sest see võib lindu ajutiselt pimestada. Pimestatud lind võib ära lennates põrgata kokku lennuteele jäävate objektidega ja saada viga. [14, 18]
- 3.5. Ära murra või lõika pesa juurest ära „üleareuseid“ objekte (nt taimi), et saada ilusaimaid pilte – see paljastab pesa võimalikele kiskjatele, teistele inimestele ja muutlikele ilmastikutingimustele. Pesa ümbruse muutmise peab olema nii minimaalne kui võimalik. Taasta pildistamise koht algsesse seisundisse pärast igat pildistamist. Ära jäta endast maha tegevusjälgi! [17, 18, 20]
- 3.6. Lindude pildistamisel eelista teleobjektiive või *digiscopingut* – see häirib linde vähem.
- 3.7. Ära lenda drooniga või muu lennuvahendiga lindude toitumis-, puhkamis- ja ööbimiskoha ligiduses, kus see võib linde häirida.
- 3.8. Järgi kõiki seadusest tulenevaid piiranguid kaitsealadel ja eramaadel (vt punkt 1). Suletud või liikumispiiranguga alal viibimiseks tuleb hankida luba. [17, 19, 20]
- 3.9. Kui plaanid pildistada mõnda kindlat linnuliiki, siis võimalusel konsulteeeri kogenuma fotograafi või linnuspetsialistiga – nõnda tegutsedes saad olla kindel, et väldid võimaliku kahju tekitamist linnu heaolule.

4. Lindude lisatoitmine ja pesakastid

- 4.1. Veelindude (pardid, luigid) lisatoitmine on aastaringselt keelatud, välja arvatud juhul, kui Keskkonnaamet teeb vastava üleskutse. Veelindude toitmisega soodustad nende talveks paigale jäämist, mis võib lõppeda nende hukkamisega.
- 4.2. Värvulisi võib (aga ei pea) talvisel ajal täiendavalt toita, kuna see aitab osadel neist talvistes tingimustes toime tulla. Toitmist võiks alustada mitte kalendrikuupäeva järgi, vaid siis, kui päevased miinuskraadid ja/või lumikate on kestnud vähemalt nädala.
- 4.3. Kui oled alustanud värvuliste talvise lisatoitmisega, siis tuleb toitmisega jätkata kuni talve möödumiseni. Lindude toitmine tuleb lõpetada hiljemalt aprillis, suvine lisatoitmine pole mõistlik.
- 4.4. Hoiu lindude söötmispaik ja toit puhas, et see ei levitaks nakkusi. Halvaks läinud toit viska ära. Loe põhjalikumaid väikelindude toitmise juhiseid siit: www.eoy.ee/node/418
- 4.5. Hoolda ja puhasta lindude pesakaste igal aastal vähemalt korra (enne pesitsushooaega), lisaks soovitatavalt ka sügisel.
- 4.6. Pesakast ja toidumaja peab olema ehitatud ja paigaldatud selliselt, et see ei soodustaks kiskjate ligipääsu. Loe põhjalikumaid lindudele pesakastide ehitamise juhiseid siit: <http://www.eoy.ee/node/432>

5. Märgistamine

- 5.1. Linde võib märgistada ainult rõngastamisluba omav isik. Märgistajal peab märgistamise ajal luba kaasas olema [1].
- 5.2. Lindude rõngastamisel on kõige tähtsam linnu heaolu. Käsitle igat lindu hoolsalt, õrnalt, vaikselt ja lugupidamisega ning seda vähima võimaliku ajaga [3].
- 5.3. Pärast rõngastamistegevust ja vajalike andmete kogumist tuleb lind koheselt vabastada.
- 5.4. Püüa ja rõngasta korraga vaid nii palju linde, kui sa suudad neid turvaliselt käsitleda [3].
- 5.5. Pea meeles, et võrgus või püünises olev lind on haavatavas seisundis, kus ta ei saa end kaitsta. See põhjustab talle stressi, lisaks ta ei saa end kaitsta kiskjate ega ilmastikutingimuste eest (otsene päikesevalgus, vihm ja tuul) [8].

- 5.6. Sulge võrgud ja püünised, kui läheduses on röövlinnud või kiskjad, kui ilmastikutingimused on muutunud halvaks (nt vihm, tugev tuul) või kui oled rõngastamise lõpetanud [3].
- 5.7. Kontrolli võrke nii tihti kui olukord nõuab, aga mitte harvemini kui 30 minuti järel, otsese päikesevalguse käes olevaid võrke ja püüniseid iga 10 minuti järel [8]. Keelatud on jätta võrke ja püüniseid pikaks ajaks järelevalveta [3].
- 5.8. Kasuta iga linnuliigi jaoks õigeid rõngasuurusi [3]. Jälgi, et rõngas oleks paigaldatud korrektselt ja ei tekitaks hiljem linnule potentsiaalseid vigastusi.
- 5.9. Haigete ja vigaste lindude rõngastamine on rangelt keelatud [2].
- 5.10. Keelatud on rõngastada linde, kelle liigilises kuuluvuses pole rõngastaja absoluutselt kindel [2].
- 5.11. Kui lindude püüdmise ja rõngastamise käigus ilmneb lindudel vigastusi või hukkumisi, siis hinda üle oma rõngastamismeetodid ja likvideeri koheselt puudused [3].
- 5.12. Ole kursis uusimate märgistamismeetodite ja -tehnikatega ning rakenda neid lindude rõngastamisel, püüdmisel ja käsitlemises eesmärgiga suurendada lindude turvalisust [3].
- 5.13. Juhenda tulevasi rõngastajaid ja teisi linnuhuvilisi [3].
- 5.14. Märgistaja on kohustatud esitama rõngastamisloa andjale märgistamise kohta aruandeid. Kindlusta, et sinu andmed oleksid täpsed ja täielikud. [1]
- 5.15. Eravaldues ja muudel suletud aladel rõngastamiseks tuleb taotleja valduse omanikult luba [3]. Looduskaitsealadel liikudes kehtivad märgistajale samad nõuded nagu teistele (vt punkt 1), liikumispiiranguga alal rõngastamiseks tuleb taotleja Keskkonnaametilt luba (nt laidudel kehtib pesitsusaegne liikumiskeeld).
- 5.16. Küsi ja aktsepteeri teiste rõngastajate konstruktiivset kriitikat [3].
- 5.17. Kui märkad lindude väärkohtlemist rõngastamise käigus, teavita sellest rõngastajat. Kui olukord ei parane, teavita toimuvast Keskkonnaagentuuri Matsalu rõngastuskeskust aadressil matsalu@envir.ee või telefonil 4724220 või Keskkonnainspektsiooni telefonil 1313. [3]

6. Linnujaht

- 6.1. Linnujahil järgi Eesti jahinduse head tava. [5]
- 6.2. Õpi jahilinde hästi tundma: küttides pead olema täiesti kindel, et ei lase valet liiki.
- 6.3. Linnujaht on kevadel ja lindude pesitsusajal keelatud. Jahilindude jahiaegu reguleerib Jahieeskiri. [4]
- 6.4. Küti säästlikult, arvestades ulukiasurkondade jätkusuutlikkust. Välti nende jahilindude küttimist, kelle asurkond Eestis või Euroopas on ohustatud või vähenemas (soopart, merivart, punapea-vart, tõmmuvaeras ja hallrastas).
- 6.5. Ära küti rohkem linde, kui sina ise ja sinu lähedased toiduks vajavad. [5]
- 6.6. Veelinnujahil on keelatud pliihaavlitel küttimine, sest pliihaavid on ohuks veelindude, neist toituvate kiskjate ja ka inimese tervisele. [8] Samal põhjusel tuleks pliilaskemoona vältida ka muude jahitide käigus.
- 6.7. Linnujahil on keelatud kasutada peibutusena elektroonilisi vahendeid või elusaid linde [7]. Võimalusel ära kasuta topiseid või liigutatavaid kujusid, vaid ainult tehislikke staatilisi kujusid, kas ujuvaid (ankurdatud) või maasse kinnitatuid.

7. Muu lindudega seotud tegevused

- 7.1. Metsade majandamisel arvesta lindude pesitsusaegse raierahuga. Linnukaitse seisukohast on optimaalseim raierahu periood 1. aprillist kuni 31. juulini, kuna võimaldab pesitsusaegset kaitset suurele osale linnuliikidest. [12]
- 7.2. Niida ja lõika võsa hilissuvel ja sügisel. Varem niites ohustad pesitsevaid linde ja nende poegi.
- 7.3. Kasuta linde ja loomi säästvaid niitmistehnikaid. Niida põllu keskelt väljapoole, mitte väljastpoolt sissepoole – nii saavad linnud ja väiksemad loomad põgeneda põllumaa servaaladele.
- 7.4. Põllupidamisel kasuta võimalikult vähe taimekaitsevahendeid ning säilita erinevaid maastikuobjekte (nt kiviaiad, hekid, puistu- ja niiduribad), mis aitavad säilitada lindude pesitsus- ja toitumiskohti.
- 7.5. Hoidu suurte klaaspindadega hoonete rajamist rannikule, suurjärvede äärde ja teistesse teadaolevatesse väikelindude koondumispaikadesse, vajadusel kasuta spetsiaalseid lindudele nähtavaid klaasitüüpe. Sügiseseks rändeajaks (augusti keskpaik kuni oktoobri algus) muuda klaaspinnad lindudele nähtavaks, et nad ei lendaks klaasidesse. Selleks tõmba ette kardinaid või kleebi aknale kaunistusi, maalriteipi, märkmepaberit jms. Püsivama lahenduse saamiseks kasuta dekoor- või madala peegeldusteguriga klaase või kata aknad peegeldust vähendava kilega. [11]
- 7.6. Õpi selgeks põhitõed, mida teha leitud linnuga ja kuidas hättasattunud linde aidata. Juhised leiad siit: <http://www.eoy.ee/node/429>

- 7.7. Linnuvaatluskohti külastades hoia kaasas olevaid lemmikloomi rihma otsas või enda kõrval, sest lahtiselt liikuv lemmikloom häirib linde ja peletab neid.
- 7.8. Aias ja looduses vabalt ringi liikuvad kassid on lindudele väga suur oht. Kasside pidamine piiratud territooriumil (oma aias) on küll eeskirjadega lubatud, kuid see ei vähenda nende ohtlikkust. Hulkuvatest kassidest tuleb teavitada omavalitsust.
- 7.9. Kui plaanid endale osta lemmikloomaks mõne puurilinnu, siis eelnevalt kontrolli, kas lind on saadud seaduslikul viisil ja kas tegemist võib olla mõne ohustatud liigiga. Loodusest hangitud linnu- ja loomaliikidega kauplemine on nende elupaikade hävitamise järel suuruselt teine oht elurikkuse püsimisele. Ohustatud liikidega rahvusvahelist kauplemist reguleerib CITES ehk Washingtoni konventsioon: <http://www.envir.ee/et/cites>

Viidatud kirjandus:

1. Looduskaitseeadus. Riigi Teataja. RT I 18.04.2017,3. <https://www.riigiteataja.ee/akt/118042017003?leiaKehtiv>
2. Taivo Kastepõld (1978). Rõngastaja meelespea. Tallinn, kirjastus Valgus, 35 lk.
3. *The Bander's Code of Ethics*. <https://www.pwrc.usgs.gov/BBI/resources/ethics.cfm>
4. Jahieeskiri, Riigi Teataja. RT I, 15.07.2016, 2. <https://www.riigiteataja.ee/akt/115072016002?leiaKehtiv>
5. Eesti jahinduse hea tava. Eesti Jahimeeste Selts. <http://www.ejs.ee/eesti-jahinduse-hea-tava/>
6. Linnununade korjamine ja lindude häirimine pesitsusajal on keelatud (2013). Keskkonnainspektsioon. <https://www.kki.ee/est/index.php?part=news&id=691&group=4>
7. Jahiseadus, Riigi Teataja. RT I, 01.12.2015, 7. <https://www.riigiteataja.ee/akt/101122015007?leiaKehtiv>
8. Sutherland, W. J., Newton, I., Green, R. E. (2004). *Bird Ecology and Conservation. A Handbook of Techniques*. New York, Oxford University Press, 386 pp.
9. Liikumine looduses ja igapäevaelus. (2015). Keskkonnaministeerium. https://www.eesti.ee/est/keskkond_loodus/looduskaitse/liikumine_looduses_igapaeaelus
10. Linnud ja põllumajandus. (2014). Eesti Ornitoloogiaühing. http://www.eoy.ee/sites/default/files/Linnud_ja_põllumajandus_seanss.ppsx
11. Uustal, M. (2015). Klaaspinnad põhjustavad rändlindude hukkumist, Eesti Ornitoloogiaühing <http://www.eoy.ee/node/864>
12. Lõhmus, A. (1999). Eesti metsalinnustiku kaitse. Eesti Ornitoloogiaühing, Tartu.
13. *European Red List of Birds*. 2015. BirdLife International.
14. Guynup, S. (2017). *Is Flash Photography Safe for Owls?* <http://www.audubon.org/news/is-flash-photography-safe-owls>
15. Ülevaade liigikaitsest Eestis. Keskkonnaministeerium. <http://www.envir.ee/et/liigikaitse>
16. Erickson, W. P., Johnson, G. D., Young, D. P. (2005). *A summary and comparison of bird mortality from anthropogenic causes with an emphasis on collision*. USDA Forest Service Gen. Tech. Rep. PSW-GTR-191.
17. *The Nature Photographers' Code of Practice*. The Royal Photographic Society, <http://www.rps.org/~media/Files/Learning/Downloads/Code%20of%20Practice%20Rebranded.ashx>
18. Australian Photographic Society. *Birds at Nest*. <http://www.a-p-s.org.au/index.php/birds-at-nest>
19. Australian Photographic Society. *Code of Conduct*. <http://www.a-p-s.org.au/index.php/nature-code>
20. Photographic Society of America. *Code of Practice for Nature Photographers*. <https://psa-photo.org/index.php?nature-code-of-practice>

Ülejäänud kasutatud kirjandus:

- *American Birding Association Code of Birding Ethics*. <http://listing.aba.org/ethics/>
- Eesti linnuvaatlejate klubi Estbirdingu liikide kogumise ehk listingu reeglid 7.0. <http://www.estbirding.ee/varamu>
- Tartes, U. (2009). Loodusfoto eetikast. <http://www.looduskalender.ee/node/3165>
- Dato' Dr Amar-Singh HSS (2014). *Birding and bird photography ethics*. <https://photographyandbirds.wordpress.com/the-importance-of-bird-conservation/birding-bird-photography-ethics/>
- *The Nature Photographers' Code of Practice*. <http://www.rps.org/special-interest-groups/nature/about/the-nature-photographers-code-of-practice>

- Vabariigi Valitsuse 23.05.2013 määrus nr 79 „Jahiuluki ebaseadusliku hukkamise või jahiuluki elupaiga hävitamise või kahjustamisega keskkonnale tekitatud kahjumäärad“. RT I 29.05.2013, 10. <https://www.riigiteataja.ee/akt/255252>
- Rajasaar, V. (2012). Verepiisad loodusfotol. <http://www.vinkelheli.com/verepiisad-loodusfotol-vereta-jaht-fotoaktsiooni-artikkel-loodusfoto-ja-uldse-looduse-kasutuse-etikast/>

Koostanud: Tiiu Tali